

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A bíróságot terhelő tájékoztatási kötelezettség szabályozásának
áttekintése
a Plósz-féle kódextől a hatályos polgári eljárásjogi rendelkezések
kialakulásáig**

Szerző: dr. Medve Bernadett

Nyíregyháza, 2017. június 21.

I. Alapvető változások a tájékoztatási kötelezettséggel kapcsolatban

A polgári eljárásjog alapelveire, illetve alapvető szintű rendelkezéseire az elmúlt bő két és fél évtizedet tekintve lényeges kihatással volt a rendszerváltás, majd az Európai Unióhoz való csatlakozás.

A korábbi, gondoskodó, ennek érdekében az életviszonyokba mélyen beavatkozó, paternalista államról szóló felfogást felváltották az állampolgárok autonómiáját előtérbe helyező, ún. szolgáltató államra vonatkozó nézetek. Ez jelentősen kihatott az állami szerveknek - köztük a bíróságoknak - mind a működésére, mind a feladataira, mind pedig az ezekről alkotott nézetekre.¹

A törvény az eljárás célját korábban a jogvitáknak az igazság alapján történő eldöntésében, a jelenleg hatályos szöveg pedig a jogviták pártatlan és az alapelveket érvényre juttató eldöntésében jelölte meg. Ezzel összhangban a bíróság feladatául korábban azt tűzte, miszerint hivatalból gondoskodjék, hogy a felek jogukat gyakorolhassák, kötelezettségeiket pedig teljesítsék, melyhez a figyelmeztetés és tájékoztatás, valamint hivatalbóli eljárás széles körű kötelezettségét fűzte. A jelenleg hatályos szabály szerint a bíróság feladata a perek tisztességes lefolytatása és ésszerű időn belüli befejezése.

II. A bíróság tájékoztatási (kitanítási) kötelezettségének történeti alakulása

1. A tájékoztatási kötelezettség, a tárgyalási elv és a rendelkezési elv összefüggései a Plósz-féle kódexben

A jogirodalomban a kitanítási kötelezettséget a perbeli esélyegyenlőség elve körébe sorolják, ugyanakkor vitathatatlan a kapcsolódási pontja a tárgyalási, illetve a rendelkezési elvhez, mivel a kitanítási kötelezettség többek között a tárgyalási, illetve rendelkezési elv érvényesülését szolgálja. Mindezek alapján szükségesnek tartom a bíróságot terhelő tájékoztatási kötelezettség szabályozásának alakulását a fent említett másik két elvvel összefüggésben vizsgálni.

---

¹ A Kúria Polgári Kollégiuma Joggyakorlat-Elemző Csoportjának Összefoglaló véleménye a perorvoslati bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlatáról, <http://www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglvelemeny.pdf> (2017. 02.03.)

Az 1911. évi Plósz-féle Pp.-ben a peranyag szolgáltatása a tárgyalási elv alapján történt. Elsődlegesen a felek feladata volt a per eldöntéséhez szükséges tények és bizonyítékok rendelkezésre bocsátása.

Az 1911. évi Pp. 269.§-a akként rendelkezett, hogy *„a bizonyítás azt a felet terheli, akinek érdekében áll, hogy a bíróság az állított tényt valóban tekintse. Ehhez képest azokat a tényeket, amelyek a jog megalapítására szolgálnak, annak a félnek kell bizonyítania, aki a jogot érvényesíteni akarja, ellenben azokat a tényeket, amelyek az érvényesített jog létrejöttét kizárják, vagy a jogot megszüntetik, annak a félnek kell bizonyítania, ki a jog érvényesítését ellenzi”*.²

Ezen általános szabály mellett azonban az 1911. évi Pp. a tárgyalási elvet csak eszköznek tekintette a per legfelsőbb céljának, az anyagi igazságnak a kiderítéséhez. A törvény a bíróság feladatává tette azt, hogy gondoskodjék az ügy kimerítő tárgyalásáról, a felek hiányos tényállításának a kiegészítéséről, valamint a hivatalból figyelembe veendő körülmény felderítéséről. A köztudomású, illetőleg a hivatalosan ismert tényeket akkor is figyelembe vette, ha a felek nem hozták fel:

„A tárgyalást az elnök vezeti.

Az elnök nyitja meg a tárgyalást, ő hívja fel a feleket szólásra, és ő vonja meg tőlük a szót; ő kérdezi ki a kihallgatandó személyeket, ő zárja be a tárgyalást, s ő hirdeti ki a bíróság határozatait.

Az elnök gondoskodni köteles arról, hogy az ügy kimerítő tárgyalásban részesüljön, mindazonáltal a tárgyalás hosszadalmassággal és az ügyre nem tartozó kitérésekkel ne zavartassék, és megszakítás nélkül lehetőleg ugyanabban az ülésben befejeztessék.

*Ha az elnök oly intézkedése ellen, a mely nem csupán a rend fenntartására vonatkozik, a felek felszólalnak, a bíróság dönt.”*³

„Az elnök gondoskodni köteles arról, hogy a felek homályos kérelmeiket, tényelőadásaikat és nyilatkozataikat magyarázzák meg, hiányos tényelőadásaikat és bizonyítékaikat egészítsék ki, s

---

² 1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról . 269. §

³ 1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról . 224. §

általában a szükséges kérelmeket és nyilatkozatokat tegyék meg. Köteles továbbá a hivatalból figyelembe veendő körülmények felderítésére ügyelni.

E végre az elnök a felekhez kérdéseket intézhet. Ily kérdések intézésére a bíróság minden egyes tagja is jogosítva van. Kérdéseket a felek is indítványozhatnak. A felek kérdéseinek megengedhetősége felől a bíróság határoz.

Az ellenfél tényállítására vagy okiratára teendő nyilatkozat elmulasztottnak csak akkor tekinthető, ha a felet a nyilatkozat megtételére az elnök vagy a bíróság valamelyik tagja felszólította.

A járásbírósi eljárásban köteles a bíró az ügyvéd által nem képviselt felet a szükséghez képest cselekményeinek és mulasztásainak következményeire, ugyanzintén a kihirdetett határozatok ellen használható felebbvitel határidejére, és a képviselet szabályaira (96. §) figyelmeztetni.”⁴

„A bíróság a tényállás felderítése végett az egyik vagy mind a két fél személyes megjelenését, a félhez intézendő kérdések előleges közlésével vagy a nélkül elrendelheti. Szükség esetében a bíróság a fél megkérdezését kiküldött vagy megkeresett bíró útján is foganatosíthatja. A 290. § és a 294. § ebben az esetben is alkalmazandó.”⁵

„A bíróság által köztudomásúnak ismert tényeket bizonyítani nem szükséges. Ugyanez áll azokra a tényekre nézve is, a melyekről a bíróságnak hivatalos tudomása van.

Ezeket a tényeket a bíróság akkor is figyelembe veszi, ha a felek fel nem hozták, köteles azonban a feleket e tényekre a tárgyaláson figyelmeztetni.”⁶

Lehetősége volt a bíróságnak arra is, hogy hivatalból rendelje el a tanúbizonyítást, ha a per anyagából, a felek előadásaiból, továbbá más bizonyítás-felvétel eredményéből, vagy a per egyéb adataiból kitűnt, hogy az a tényállás felderítésére szolgál:

---

4 1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról. 225. §

5 1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról. 226. §

6 1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról. 267. §

„A bíróság a tényállás felderítése, vagy a felek között vitás ténykörülmények bizonyítása végett hivatalból is rendelhet tanúkihallgatást, ha a feleknek - habár csak az előkészítő iratokban foglalt - előadásaiból, más bizonyításfelvétel eredményéből vagy a pernek egyéb adataiból kitűnik, hogy a tanúkihallgatás a tényállás felderítésére vagy a ténykörülmények bizonyítására szolgálhat.

A bíróság a tanú kihallgatása végett bármelyik felet felhívhatja a tanú megnevezésére (286. §) és a 270. § szerint ítéli meg annak a körülménynek a kérdés eldöntésére való befolyását, ha a fél a tanút elegendő ok nélkül meg nem nevezi.”⁷

„A bíróság a tényállítás valóságát vagy valótlanágát a tárgyalás és a bizonyítás egész tartalmának szorgos méltatásával ítéli meg. Azok az okok, a melyek a bíróság meggyőződését előidézték, úgyszintén azok, amelyek miatt a bíróság a bizonyítást elégtelennek tartja vagy a fél ajánlotta bizonyítást mellőzte, az ítéletben tüzetesen előadandók.

Törvényes bizonyítási szabályokhoz a bíróság meggyőződésének alkotásában csak az e törvényben kijelölt esetekben van kötve.”⁸

A kitanítási kötelezettséget első ízben a sommás eljárásról szóló 1893. évi XVIII. tc. tartalmazta.

A törvénycikk 14.§-a szerint a járásbíróági eljárásban a per bíróságánál jegyzőkönyvbe is mondható kereset szóbeli előadása esetén a bíróság a felet köteles volt ellátni a szükséges útbaigazítással és figyelmeztetni a kereset hiányaira.

A fenti rendelkezés a járásbíróági eljárásra vonatkozóan szinte szó szerint belekerült az 1911. évi Pp. 135.§-ába:

„A járásbíróági eljárásban a kereset a per bírósága előtt jegyzőkönyvbe is mondható. A kereset szóbeli előadása esetében a bíróság a felet a szükséges útbaigazítással ellátni, s az előadás hiányaira figyelmeztetni köteles, a jegyzőkönyvbe vételt azonban, ha ezt a fél a figyelmeztetés

---

7 1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról. 288. §

8 1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról. 270. §

után is kívánja, meg nem tagadhatja.”⁹

Az 1911. évi Pp. 138.§-a a járásbírói eljárásban a szóbeli tárgyaláson kívül előadható kérelmek és nyilatkozatok tekintetében is a fél útbaigazítására és figyelmeztetésre a 135.§ szabályait rendelte alkalmazni:

„A járásbírói eljárásban a szóbeli tárgyaláson kívül előadható kérelmek és nyilatkozatok a per bírósága előtt jegyzőkönyvbe is mondhatók.

A törvényszéki eljárásban csak a törvényben megjelölt esetekben lehet az ilyen kérelmeket és nyilatkozatokat szóval előadni. A szóbeli előadás ez esetben a jegyzőkönyvvezető előtt történik és jegyzőkönyvbe veendő.

A 136. § rendelkezéseit a jegyzőkönyvre is megfelelően alkalmazni kell.

A fél útbaigazítására és figyelmeztetésére, valamint a szükséges másolatok készítésére a 135. § alkalmazandó.”¹⁰

Az 1911. évi Pp. 135.§-ához kapcsolódó miniszteri indokolás szerint *„a rendelkezés célja az, hogy a jogban járatlan fél a nyilván alaptalan vagy szabálytalan perindítással magának kárt ne okozzon és a bíróságot haszontalan munkával ne terhelje. A szabályozás egyrészt a kitanítási köteleesség meghatározására használt kifejezésekkel elejét veszi annak, hogy a bíró a félnek segédjévé váljék; másrészt pedig, midőn kimondja, hogy a bíró a cselekmény jegyzőkönyvbe vételét meg nem tagadhatja, ha a fél ahhoz a figyelmeztetés után is ragaszkodik: meggátolja azt, hogy a bíró egyéni felfogása a jogkeresés útját elzárhassa.”¹¹*

Az 1911. évi Pp. 225. §-a bíróság kitanítási kötelezettségét a szóbeli tárgyalásra is előírta. E rendelkezés értelmében *„a járásbírói eljárásban köteles a bíró az ügyvéd által nem képviselt felet a szükséghez képest cselekményeinek és mulasztásainak következményeire, úgyszintén a*

---

⁹ 1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról. 135. §

¹⁰ 1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról. 138. §

¹¹ A polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikk 135. §-ához fűzött miniszteri indokolás

kihirdetett határozatok ellen használható fellebbevitel határidejére, és a képviselő szabályaira (96. §) figyelmeztetni.”¹²

Az 1911. évi Pp.-n alapuló ítélkezésben nem tett szert különösebb jelentőségre a kitanítási kötelezettség, amelyben szerepet játszott a korabeli - a törvényszék, ítélőtábla, valamint a Cúria előtti eljárásban érvényesülő viszonylag széleskörű - ügyvédkényszer is.¹³

2. A tájékoztatási kötelezettség, a tárgyalási elv és a rendelkezési elv szabályozásának alakulása a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényben

2.1. A szocialista tárgyalási elv érvényesülése a Pp.-ben

Az 1911. évi Pp.-t felváltó, 1953. január 01. napján hatályba lépett Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. tv. (továbbiakban Pp.) a peranyag-szolgáltatási kötelezettség (tárgyalási elv) szabályozásakor nem változtatta meg alapvetően az 1911. évi Pp. előírásait.

A Pp. 164.§-a elsősorban a peres felek kötelességévé tette a peranyag szolgáltatását, azonban tág tere volt a hivatalból történő bizonyítás elrendelésének.

A fent hivatkozott törvényhely 1958. március 1. napjától 1995. augusztus 29. napjáig hatályos szövege szerint a per eldöntéséhez szükséges tényeket általában annak a félnek kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy azokat a bíróság valóban fogadja el. A (2) bekezdés kimondja, hogy a bíróság az általa szükségesnek talált bizonyítást hivatalból is elrendelheti.¹⁴

A hivatalbóliség szoros összefüggésben volt a törvény akkori céljával (1. és 3. §), amely az igazság kiderítését tűzte feladatként a bíróság elé:

„Ennek a törvénynek az a célja, hogy a bíróságok előtti eljárásban az állampolgárok személyi és vagyoni jogaival, továbbá az állam és a jogi személyek vagyoni jogaival kapcsolatban felmerült

---

¹² 1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról. 225. §

¹³ A Pécsi Ítélőtábla Polgári Kollégiuma: A Polgári perrendtartás tájékoztatási kötelezettségre vonatkozó szabályainak gyakorlati érvényesülése, http://www.pecsiitlotabla.hu/docs/szakmai/polgari/2008_evi_polg_koll_anyag_20081010.pdf (2017. 02.03.)

¹⁴ A Pp. 164. §-ának az 1957. évi VIII. tv. 53. §-a által megállapított, 1958. március 1. napjától 1995. augusztus 29. napjáig hatályos szövege.

jogviták eldöntését az anyagi igazság alapján biztosítsa.”¹⁵

„A bíróságnak az a feladata, hogy a jelen törvény céljának (1. §) megfelelően az anyagi igazság kiderítésére törekedjék. A bíróság evégett hivatalból gondoskodik arról, hogy a felek a perben jogukat helyesen gyakorolják és perbeli kötelességeiknek eleget tegyenek. A bíróság köteles a feleket a szükséges tájékoztatással ellátni és őket jogukra, illetőleg kötelességeikre figyelmeztetni.”¹⁶ „A bíróság hivatalból gondoskodik a pereknek alapos és egyben gyors tárgyalásáról.”¹⁷

A Pp. az ügyvédkényszer megszüntetésével egyidejűleg általánossá tette a bíróság kitanítási kötelezettségét, amely az anyagi jog és az eljárásjog körébe tartozó kérdésekre egyaránt kiterjedt.¹⁸ Ez az előírás a bíró szerepének túlsúlyához és az ügyvéd szerepének leértékeléséhez vezetett, kifejezetten politikai célból.

A törvény 3. §-a tehát az anyagi igazság kiderítése érdekében a bíróság kötelességévé tette, hogy a feleket a perrel kapcsolatos jogukról és kötelességeikről tájékoztassa, illetőleg őket joguk és kötelességeik helyes gyakorlására szorítsa, mely kötelezettség nemcsak az eljárási jog, hanem az anyagi jog körébe tartozó kérdésekre is kiterjed.

A bíróságnak egészen 1972.-ig akkor is ki kellett oktatnia a felet, ha jogi képviselője volt. A Pp. 3.§-át 1973. január 01. napjától az 1972. évi 26. tvr. 2. § (1) bekezdése akként módosította, hogy a bíróság általános kitanítási kötelezettségét csupán a jogi képviselő nélkül eljáró fél esetében írta elő:

„A bíróságnak az a feladata, hogy a jelen törvény céljának (1. §) megfelelően az igazság kiderítésére törekedjék. A bíróság evégett hivatalból gondoskodik arról, hogy a felek a perben jogukat helyesen gyakorolják, és perbeli kötelességeiknek eleget tegyenek. A bíróság köteles a felet, ha nincs jogi képviselője, a szükséges tájékoztatással ellátni és őt jogaira, illetőleg kötelességeire figyelmeztetni. A bíróság a fél által előadott kérelmeket, nyilatkozatokat nem

---

15 A Pp. 1. §-ának 1953. január 1. napjától 2000. január 1. napjáig hatályos szövege.

16 A Pp. 3. § (1) bekezdésének 1953. január 1. napjától 1973. január 1. napjáig hatályos szövege.

17 A Pp. 3. § (2) bekezdésének 1953. január 1. napjától 1973. január 1. napjáig hatályos szövege.

18 Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog. Budapest, Osiris Kiadó, 2013., 42. o.

*alakszerű megjelölésük, hanem tartalmuk szerint veszi figyelembe.*¹⁹

2.2.A szocialista tárgyalási elv kiiktatása a Pp.-ből

A szocialista tárgyalási elvnek a Pp.-ből történő kiiktatása két lépcsőben történt. Az 1995. évi LX. törvény (VI. Ppn.) a per eldöntéséhez szükséges tények bizonyítását kizárólag a felek feladatává tette, de nem változtatott azon a követelményen, hogy a bíróságnak az igazság kiderítésére kell törekednie. Az így keletkezett ellentmondást a per céljának az átértelmezésével, valamint a tárgyalási elv és a bizonyítási teher tartalmának a világosabb kifejtésével az 1999. évi CX. törvény (VIII. Ppn.) szüntette meg.²⁰

A VI. Ppn. a peranyag szolgáltatási kötelezettséget egyértelműen a tárgyalási elv alapjaira helyezte:

A Pp. 164. § (1) bekezdése szerint a per eldöntéséhez szükséges tényeket általában annak a félnek kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy azokat a bíróság valóban fogadja el.

*A (2) bekezdés értelmében a bíróság bizonyítást hivatalból akkor rendelhet el, ha azt törvény megengedi.*²¹

A VI. Ppn. továbbra is fenntartotta a bíróságnak a 3. § (1) bekezdésében foglalt azon kötelezettségét, hogy az igazság kiderítésére törekedjék.

A kilencvenes évekre az is nyilvánvalóvá vált, hogy a széles körű kitanítási kötelezettség túlzott officialitást visz az eljárásba, mely a felek egyenjogúságának sérelméhez vezet. Erre tekintettel VI. Ppn. megszüntette a bíróság általános kitanítási kötelezettségét, és azt csak a perbeli jogok és kötelezettségek vonatkozásában tartotta fenn.²²

„A bíróságnak az a feladata, hogy a jelen törvény céljának (1. §) megfelelően az igazság kiderítésére törekedjék. A bíróság gondoskodik arról, hogy a felek a perben jogukat helyesen

---

19 A Pp. 3. § (1) bekezdésének 1973. január 1. napjától 1995. augusztus 29. napjáig hatályos szövege.

20 Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog. Budapest, Osiris Kiadó, 2013., 39. o.

21 Az 1995. évi LX. tv. 17. §-a által megállapított, 1995. augusztus 29. napjától jelenleg is hatályos szöveg.

22 Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog. Budapest, Osiris Kiadó, 2013., 42. o.

gyakorolják, és perbeli kötelességeiknek eleget tegyenek. A bíróság köteles a felet, ha nincs jogi képviselője - perbeli jogairól és kötelezettségeiről -, a szükséges tájékoztatással ellátni. A bíróság a fél által előadott kérelmeket, nyilatkozatokat nem alakszerű megjelölésük, hanem tartalmuk szerint veszi figyelembe.”²³

A módosításhoz fűzött indokolás szerint a bíróságnak továbbra is kötelessége a felet, ha nincs jogi képviselője, kioktatni arra, hogy például bírósági meghagyás kibocsátását kérheti, ha annak a jogszabályi feltételei fennállnak. Arról azonban nem kell kioktatnia a felet, hogy a szerződés nemteljesítéséből eredően az anyagi jog alapján milyen igényt lehet támasztani, illetve arról, hogy a kereseti kérelem kimeríti-e a felet megillető jogokat.²⁴

A VIII. Ppn. a törvény céljának és az alapvető elveknek az újrafogalmazásával megszüntette az igazság kiderítése és a hivatalból elrendelt bizonyítás tilalma közötti ellentmondást. A jogvita pártatlan eldöntéséhez nem az anyagi vagy objektív igazság kiderítésére, hanem az eljárás igazságosságára van szükség, amelynek megvalósulását a törvény alapvető elvei biztosítják.

E felfogás szerint a tárgyalási elv azzal járul hozzá a jogvita pártatlan eldöntéséhez, hogy a peranyag szolgáltatását kizárólag a felek feladatává teszi, és a bizonyítás hivatalból való elrendelését még célszerűségi okokból sem engedi meg, mivel ezzel a felek önrendelkezési jogát korlátozná.

A Pp. 1. §-a értelmében ennek a törvénynek az a célja, hogy a természetes személyek és más személyek vagyoni és személyi jogaival kapcsolatban felmerült jogviták bíróság előtti eljárásban való pártatlan eldöntését az e fejezetben meghatározott alapelvek érvényesítésével biztosítsa.²⁵

A VIII. Ppn. a módosított 3. §-ban összefoglalta a bizonyításra vonatkozó elvi jelentőségű szabályokat:

---

²³ A Pp. 3. § (1) bekezdésének az 1995. évi LX. tv. 2.§ (1) bekezdése és 31. § (2) bekezdése által megállapított, 1995. augusztus 29. napjától 2000. január 01. napjáig hatályos szövege.

²⁴ Az 1995. évi LX. törvényhez fűzött miniszteri indokolás

²⁵ Az 1999. évi CX. tv. 2. §-a által megállapított, 2000. január 01. napjától jelenleg is hatályos szöveg.

„ (1) A bíróság a polgári ügyek körében felmerült jogvitát erre irányuló kérelem esetén bírálja el. Ilyen kérelmet - ha törvény eltérően nem rendelkezik - csak a vitában érdekelt fél terjeszthet elő.

(2) A bíróság - törvény eltérő rendelkezése hiányában - a felek által előterjesztett kérelmekhez és jognyilatkozatokhoz kötve van. A bíróság a fél által előadott kérelmeket, nyilatkozatokat nem alakszerű megjelölésük, hanem tartalmuk szerint veszi figyelembe.

(3) A jogvita elbírálásához szükséges bizonyítékok rendelkezésre bocsátása - ha törvény eltérően nem rendelkezik - a feleket terheli. A bizonyítás indítványozása elmulasztásának, illetve a bizonyítási indítvány elkésett voltának jogkövetkezményei, valamint a bizonyítás esetleges sikertelensége törvény eltérő rendelkezése hiányában a bizonyításra kötelezett felet terheli. A bíróság köteles a jogvita eldöntése érdekében a bizonyításra szoruló tényekről, a bizonyítási teherről, illetve a bizonyítás sikertelenségének következményeiről a feleket előzetesen tájékoztatni.

(4) A bíróság a bizonyítási indítványhoz, illetve a bizonyítást elrendelő határozatához nincs kötve. A bíróság mellőzi a bizonyítás elrendelését, vagy a már elrendelt bizonyítás lefolytatását (kiegészítését, megismétlését), ha az a jogvita elbírálása szempontjából szükségtelen. A bíróság a bizonyítás elrendelését mellőzni köteles, ha a bizonyítási indítványt a fél neki felróható okból elkésetten, vagy egyébként a jóhiszemű pervittel össze nem egyeztethető módon terjeszti elő, kivéve, ha a törvény eltérően rendelkezik.

(5) Ha törvény másként nem rendelkezik, a bíróság a polgári perben alakszerű bizonyítási szabályokhoz, a bizonyítás meghatározott módjához vagy meghatározott bizonyítási eszközök alkalmazásához nincs kötve, szabadon felhasználhatja a felek előadásait, valamint felhasználhat minden egyéb bizonyítékot, amely a tényállás felderítésére alkalmas. E rendelkezések nem érintik a törvényes vélelmeket, ideértve azokat a jogszabályokat is, amelyek szerint valamely körülményt az ellenkező bizonyításáig valónak kell tekinteni.

(6) A bíróság köteles gondoskodni arról, hogy a felek minden, az eljárás során előterjesztett kérelmet, jognyilatkozatot, valamint a bírósághoz benyújtott okiratot megismerhessenek és azokra - törvényben előírt időn belül - nyilatkozhassanak”.²⁶

A törvény a 3. § (3) bekezdésében általános érvennyel mondja ki azt, hogy a jogvita elbírálásához szükséges bizonyítékok rendelkezésre bocsátása - ha törvény eltérően nem rendelkezik - a feleket

---

²⁶ Az 1999. évi CX. tv. 2. §-a által megállapított, 2000. január 01. napjától jelenleg is hatályos szöveg.

terheli.

A tárgyalási elvben kifejezésre juttatott bizonyítási kötelezettségnek az ellenérdekű felek közötti megosztásáról továbbra is a 164. § (1) bekezdése rendelkezik.

A bizonyítás indítványozása elmulasztásának, illetve a bizonyítási indítvány elkésett voltának jogkövetkezményei, valamint a bizonyítás esetleges sikertelensége törvény eltérő rendelkezése hiányában a bizonyításra kötelezett felet terheli. Ez utóbbi a bizonyítatlanság következményének vagy másképpen a bizonyítási tehernek az általános szabálya, amelyet a törvényhozó ugyancsak a Pp. alapvető elvei között, a 3. § (3) bekezdésében helyezett el.

A tárgyalási elv és a bíróság tájékoztatási kötelezettségének legfontosabb összefüggése tehát, hogy a tárgyalási elv érvényesülése érdekében a bíróság köteles a bizonyításra szoruló tényekről, a bizonyítási teherről, illetve a bizonyítás sikertelenségének következményeiről a feleket előzetesen tájékoztatni. Ennek elmulasztása a bíróság részéről lényeges eljárási szabálysértésnek minősülhet.

A VIII. Ppn. tovább szűkítette a bíróság kitanítási kötelezettségét a Pp.-nek - a korábban a nyilvánosság kérdéskörét szabályozó - 7. §-ába illesztett rendelkezésekkel:

„7. § (1) A bíróság - jogszabályban előírt esetekben - kérelemre segítséget nyújt ahhoz, hogy a fél jogai, illetve törvényes érdekei védelmében bírósághoz fordulhasson.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltak teljesülése érdekében a bíróság köteles a felet, ha nincs jogi képviselője - perbeli eljárási jogairól és kötelezettségeiről -, a szükséges tájékoztatással ellátni, illetve meghatározott esetben részére jogi képviselőt kirendelni. A bíróság jogszabályban meghatározott esetben és módon a felet - kérelmére - részben vagy egészben mentesíti a pervitellel összefüggő költségek előlegezése, illetve viselése alól”.²⁷

A fentiek értelmében tehát a bíróság csak a bírósághoz fordulás jogának a biztosítása érdekében köteles a felet - ha nincs jogi képviselője - perbeli eljárási jogairól és kötelezettségeiről a szükséges tájékoztatással ellátni, illetve meghatározott esetben részére pártfogó ügyvédet kirendelni.

---

²⁷ Az 1999. évi CX. tv. 2.§-a által megállapított, 2000. január 01. napjától 2008. január 01. napjáig hatályos szöveg.

Miután ez utóbbi feladat 2008-tól kezdve közigazgatási hatáskörbe került, a törvény szövege 2008. január 01. napjától úgy módosult, hogy a bíróság köteles a felet a szükséges tájékoztatással ellátni a pártfogó ügyvédi képviselő engedélyezésének lehetőségéről:

„7. § (1) A bíróság - jogszabályban előírt esetekben - kérelemre segítséget nyújt ahhoz, hogy a fél jogai, illetve törvényes érdekei védelmében bírósághoz fordulhasson.

(2)Az (1) bekezdésben foglaltak teljesülése érdekében a bíróság köteles a felet - ha nincs jogi képviselője - perbeli eljárási jogairól és kötelezettségeiről, valamint a pártfogó ügyvédi képviselő engedélyezésének lehetőségéről a szükséges tájékoztatással ellátni. A bíróság jogszabályban meghatározott esetben és módon a felet - kérelmére - részben vagy egészben mentesíti a pervitellel összefüggő költségek előlegezése, illetve viselése alól.²⁸

A 2013. évi V. törvény (Ptk.) által bevezetett „támogató” intézményével összefüggésben a bíróságnak a fenti tájékoztatási kötelezettsége 2014. március 15. napjától kiterjed a támogató perben való részvételére is:

„7. § (1) A bíróság - jogszabályban előírt esetekben - kérelemre segítséget nyújt ahhoz, hogy a fél jogai, illetve törvényes érdekei védelmében bírósághoz fordulhasson.

(2)Az (1) bekezdésben foglaltak teljesülése érdekében a bíróság köteles a felet - ha nincs jogi képviselője - perbeli eljárási jogairól és kötelezettségeiről, a támogató perben való részvételéről, valamint a pártfogó ügyvédi képviselő engedélyezésének lehetőségéről a szükséges tájékoztatással ellátni. A bíróság jogszabályban meghatározott esetben és módon a felet - kérelmére - részben vagy egészben mentesíti a pervitellel összefüggő költségek előlegezése, illetve viselése alól.”²⁹

---

28 A (2) bekezdés első mondatának szövegét megállapította: 2007. évi CLI. törvény 14. § (1) bekezdése, 2008. január 01. napjától 2014. március 15. napjáig hatályos szöveg

29 A (2) bekezdés első mondatát módosította a 2013. évi CCLII. tv. 85. § (37) bek. 1. pontja. Hatályos: 2014. március 15. napjától és jelenleg is.

III. A tájékoztatási kötelezettséggel összefüggő hatályos eljárásjogi szabályok és azok gyakorlati alkalmazásának áttekintése

1. *A bíróság tájékoztatási kötelezettségével kapcsolatban irányadó eljárásjogi rendelkezések és azok tartalmi összefüggései (Pp. 3. § (3) bekezdése, 141. § (2) és (6) bekezdései, továbbá a 7. § (1)-(2) bekezdései)*

A Pp. 3. § (3) bekezdése kimondja, hogy a jogvita elbírálásához szükséges bizonyítékok rendelkezésre bocsátása - ha törvény eltérően nem rendelkezik - a feleket terheli. A bizonyítás indítványozása elmulasztásának, illetve a bizonyítási indítvány elkésett voltának jogkövetkezményei, valamint a bizonyítás esetleges sikertelensége törvény eltérő rendelkezése hiányában a bizonyításra kötelezett felet terheli. A bíróság köteles a jogvita eldöntése érdekében a bizonyításra szoruló tényekről, a bizonyítási teherről, illetve a bizonyítás sikertelenségének következményeiről a feleket előzetesen tájékoztatni.

A Pp. 141. § (2) bekezdése akként rendelkezik, hogy a bíróság - ha ez a tényállás megállapításához szükséges -, a feleket felhívja nyilatkozataik megtételére és lefolytatja a bizonyítási eljárást. A fél köteles a tényállításait, nyilatkozatait, bizonyítékait - a per állása szerint - a gondos és az eljárást elősegítő pervitelnek megfelelő időben előadni, illetve előterjeszteni. Ha a bizonyítás lefolytatása az első tárgyaláson ennek ellenére nem lehetséges, vagy csak részben lehetséges, a bíróság a tárgyalás elhalasztása mellett elrendelheti a per további előkészítését.

Ugyanezen törvényhely (6) bekezdése szerint, ha a felek valamelyike tényállításának, nyilatkozatának előadásával, bizonyítékainak előterjesztésével - a (2) bekezdésben előírt kötelezettsége ellenére - alapos ok nélkül késlekedik, és e kötelezettségének a bíróság felhívása ellenére sem tesz eleget, a bíróság a fél előadásának, előterjesztésének bevárása nélkül határoz, kivéve, ha álláspontja szerint a fél előadásának, előterjesztésének bevárása a per befejezését nem késlelteti.

A fenti jogszabályi rendelkezésekből kitűnően a Pp.-nek a polgári eljárás egyik alapelveként megfogalmazott szabálya mind a bíróság, mind pedig a peres felek számára meghatározza a

bizonyítási eljárással összefüggő legalapvetőbb kötelezettségüket: tájékoztatni a bizonyításra szoruló tényekről és a bizonyítási teherről, majd ennek alapján szolgáltatni a tények alátámasztására szolgáló bizonyítékokat. (Pp. 3. § (3) bekezdés).

Az említett kötelezettségek tartalmát kitevő feladatokat pedig a jogalkotó a tárgyalás menetére vonatkozó szabályok között sorolta föl, nem taxatív módon, hanem keret-jelleggel rögzítette a bíróság és a fél perbeli tevékenységének fő irányait. (Pp. 141. § (2) bekezdése). Ezt követően meghatározta a most vizsgált kötelezettségek megsértésének jogkövetkezményét. (Pp. 141. § (6) bekezdése).³⁰

A törvény fentebb hivatkozott rendelkezései úgy működnek, hogy a bíróság - értelemszerűen a Pp. 3. § (3) bekezdésében írt tájékoztatás után - felhívja a feleket nyilatkozataik megtételére. A felhívásnak - a Pp. 141. § (2) bekezdésének második mondatára figyelemmel - tartalmaznia kell a nyilatkozat megtételére megállapított, és a gondos, valamint eljárást segítő pervitelnek megfelelő határidőt. A felhívásnak ki kell terjednie továbbá - a Pp. 141. § (6) bekezdésére figyelemmel - a határidő eredménytelen elteltének következményére is. Ezek hiányában ugyanis az említett jogkövetkezmény levonására nincs jogi lehetőség. A peres felek - a Pp. 3. § (3) bekezdésében előírt peranyag szolgáltatási kötelezettségüknek - a Pp. 141. § (2) bekezdése szerint, tényállításaik, nyilatkozataik és bizonyítékaik megjelölésével kötelesek eleget tenni. A törvény körülírja ennek időbeli kereteit akként, hogy ennek során figyelemmel kell lenni a per állására, valamint meg kell felelni a gondos és eljárást segítő pervitel követelményének.³¹

A Pp. 7. § (1) bekezdésének rendelkezései szerint a bíróság - jogszabályban előírt esetekben - kérelemre segítséget nyújt ahhoz, hogy a fél jogai, illetve törvényes érdekei védelmében bírósághoz fordulhasson.

E törvényhely (2) bekezdése kimondja, hogy az (1) bekezdésben foglaltak teljesülése érdekében a bíróság köteles a felet - ha nincs jogi képviselője - perbeli eljárási jogairól és kötelezettségeiről, a

---

30A Kúria Polgári Kollégiuma Joggyakorlat-Elemző Csoportjának Összefoglaló véleménye a perorvoslati bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlatáról, <http://www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglvelemen.pdf> (2017. 02.03.)

31A Kúria Polgári Kollégiuma Joggyakorlat-Elemző Csoportjának Összefoglaló véleménye a perorvoslati bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlatáról, <http://www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglvelemen.pdf> (2017. 02.03.)

támogató perben való részvételéről, valamint a pártfogó ügyvédi képviselet engedélyezésének lehetőségéről a szükséges tájékoztatással ellátni. A bíróság jogszabályban meghatározott esetben és módon a felet - kérelmére - részben vagy egészben mentesíti a pervittel összefüggő költségek előlegezése, illetve viselése alól.

A Pp. 7. § (2) bekezdésében foglalt szabályozás - a Pp. 3. § (3) bekezdésének utolsó mondatához hasonlóan - ugyancsak a bíróság tájékoztatási kötelezettségéről szól, tartalma azonban lényegesen különbözik attól. Alapvető eltérés mutatható ki a tájékoztatásra jogosultak alanyi körének, valamint a tájékoztatás tárgyát alkotó jogszabályoknak a meghatározása terén.

A Pp. 3. § (3) bekezdés utolsó mondata alapján fennálló tájékoztatásra minden olyan peres fél jogosult, akit a perben bizonyítási kötelezettség terhel, függetlenül attól, hogy van-e jogi képviselője. A Pp. 7. § (2) bekezdésében előírt tájékoztatás viszont csak azt a felet illeti meg, aki jogi képviselő nélkül jár el. Emellett a Pp. 3. § (3) bekezdése alapján a felet elegendő a bizonyítandó tényekről, a bizonyítási teherről és a bizonyítás sikertelenségének jogkövetkezményeiről tájékoztatni. Ezzel szemben a Pp. 7. § (2) bekezdése alapján a felet „perbeli eljárási jogairól és kötelezettségeiről, a támogató perben való részvételéről, valamint a pártfogó ügyvédi képviselet engedélyezésének lehetőségéről” kell tájékoztatni. A jogalkotó részéről fontos volt a tájékoztatásra szoruló tények, körülmények és jogszabályok szűkítése, konkretizálása. Ezt a célt szolgálja a törvény szövegében a tájékoztatás tárgyának mennyiségére és minőségére vonatkozó „szükséges” jelző.³²

A felet a Pp. 7. § (2) bekezdése alapján megillető tájékoztatás során a fél konkrét perbeli helyzetéből kell kiindulni, és el kell látni mindazzal a tájékoztatással, mely ahhoz szükséges, hogy az őt akkor és ott megillető konkrét eljárási jogokat gyakorolhassa és kötelezettségeit teljesíthesse. Amennyiben az eljárás folyamán ezen eljárási jogok és kötelezettségek köre változna, a tájékoztatási kötelezettség a változásokra nézve újból és újból esedékessé válik, különösen az olyan esetekben, amikor a félnek az őt megillető igény érvényesítésével kapcsolatban kell döntéseket hoznia.

---

³²http://fovarosiitlotabla.birosag.hu/sites/fovarosiitlotabla.birosag.hu/files/field_attachment/2008_-_a_bizonyitasra_vonatkozo_tajekoztatasi_kotelezettseg_a_polgari_perben.pdf (2017.02.10.)

A törvény most vizsgált rendelkezésének az alkalmazásához a Legfelsőbb Bíróság (jelenlegi elnevezése: Kúria) is adott iránymutatást a *BH 2005/74.* számú eseti döntésében. Ebben arra hívta fel a figyelmet, miszerint a bíróságnak a tájékoztatási kötelezettség teljesítése során különösen akkor indokolt a fél igényérvényesítésének az elősegítése, amikor az maga is hangsúlyozza a jogban való járatlanságát. Ebből okszerűen következik, hogy e tájékoztatás célja és rendeltetése a fél felvilágosítása és támogatása a perben éppen aktuális eljárásjogi nyilatkozatok megtételében. Hasonló következtetés vonható le a *BH 2004/431.* számú eseti döntésből is, amely szerint a jogi képviselő nélkül eljáró, különösen a beteg és vagyoni szempontból nyilvánvalóan hátrányos helyzetben lévő fél jogérvényesítő képessége biztosításához a bíróságot segítségnyújtási és tájékoztatási kötelezettség terheli.³³

2. A bíróságot terhelő tájékoztatási kötelezettséggel szembeni tartalmi és formai követelmények

2.1. Tartalmi és formai követelmények az 1/2009 (VI. 24.) PK vélemény tükrében

A bíróságot terhelő tájékoztatási kötelezettség különböző fogvatékosságai a leggyakrabban előforduló lényeges eljárási szabálysértésként, egyben a leggyakoribb hatályon kívül helyezési okként jelentkeznek.

Ennek egyik fő területét alkotják a bizonyításra szoruló tényekre, valamint a bizonyítási teherre vonatkozó tájékoztatás hiányosságai.

A tájékoztatási kötelezettség tartalmi kereteinek meghatározása során abból kell kiindulni, hogy bíróságnak a keresetben megjelölt jogcímtől függetlenül, magából a kereseti kérelemből és ellenkérelemből kell kiindulnia és a releváns anyagi jogi szabályok tényállási elemeihez kell igazodnia. A tájékoztatásnak ugyanúgy ki kell merítenie a keresetet, mint az érdemi döntésnek, tehát több kérelem esetén valamennyire ki kell terjednie, és követnie kell az esetleges keresetváltoztatásokat, keresetkiterjesztéseket is. Annak a fél jogérvényesítését elősegítő módon,

---

³³http://fovarosiitlotabla.birosag.hu/sites/fovarosiitlotabla.birosag.hu/files/field_attachment/2008_-_a_bizonyitasra_vonatkozo_tajekoztatasi_kotelezettseg_a_polgari_perben.pdf (2017.02.10.)

kellőképpen részletesnek és konkrétan kell lennie. A bizonyításra szoruló tények mellett tartalmaznia kell az arra vonatkozó bizonyítás terhét viselő fél megjelölését, valamint a bizonyítás sikertelenségének következményét is. Ugyanakkor nem kell kiterjednie magának az anyagi jogi szabálynak az ismertetésére.³⁴

A bíróságoknak a Pp. 3. § (3) bekezdése alapján fennálló tájékoztatási kötelezettsége teljesítésének a módjával és feltételeivel foglalkozott a Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának 1/2009.(VI.24.) PK. véleménye. Eszerint a tájékoztatás középpontjában a jogvita eldöntése érdekében bizonyításra szoruló tények állnak. Ezeket a kérelmek elbírálására irányadó anyagi jogi szabályok határozzák meg. A félnek ugyanis a perben azokat a tényállási elemeket kell bizonyítania, amelyeket az általa érvényesített alanyi jogok gyakorlásához az anyagi jogi szabályok megkívánnak. A polgári eljárás szabályozásának jelenlegi rendszerében azonban ennek meghatározása során nem a fél által megjelölt jogból (jogcímből), hanem az általa előterjesztett kérelmekből, valamint általa előadott tényekből kell kiindulni.

A Pp. 3. § (2) bekezdéséből következően ugyanis a bíróság a fél jognyilatkozatához van kötve, de ez a kötöttség nem annak alakoszerű, formális megjelenéséhez, hanem tartalmához - közelebről a kérelem elbírálására irányadó anyagi jogi szabály szerinti tartalomhoz - igazodik.

Hangsúlyozni kell továbbá, hogy a Pp. 3. § (3) bekezdés utolsó mondata nem a jogszabályokról, hanem a bizonyítandó tényekről szóló tájékoztatást ír elő, amelyből az következik, hogy a feleket elegendő az utóbbiakról tájékoztatni, azok jogszabályi hátterét azonban csak az ítélet indokolásában kell ismertetni.

A jogcímhez való kötöttség hiányából az következik, hogy a bíróság az előterjesztett kérelmek teljesítési lehetőségei kapcsán felmerülő jogcímek mindegyikét vizsgálni köteles mindaddig, amíg azok valamelyikén a keresetet teljesíthetőnek találja. A bíróságnak ugyanis mindaddig nincs jogszerű lehetősége a kereset elutasítására, amíg egyrészt van olyan keresetben megjelölt jogcím, másrészt - az előadott tények alapul vételével - felmerülhet olyan kérelemben meg nem jelölt

---

³⁴A Kúria Polgári Kollégiuma Joggyakorlat-Elemző Csoportjának Összefoglaló véleménye a perorvoslati bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlatáról, <http://www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglvelemeny.pdf> (2017. 02.03.)

anyagi jogi szabály, amelynek alkalmazásával a kérelem teljesítésére lehetőség nyílhat. A bíróság tájékoztatási kötelezettsége pedig mindazokra a tényekre kiterjed, melyek ebben a jogszabályi körben relevánsak lehetnek.

A tájékoztatási kötelezettségnek fontos jogi jellegzetessége a tájékoztatásnak a per fordulataihoz igazodó dinamikus jellege. A bizonyítási eljárás folyamatában, vagy amikor a fél keresetváltogatása folytán akár új anyagi jogi jogcím, akár új tényállási elem merül fel, a bíróságnak újból, a per során akár többször is beáll a tájékoztatási kötelezettsége.

A bíróságot terhelő és a kereseti kérelemből, valamint ellenkérelemből kiinduló és a teljesíthetőségük szempontjából releváns anyagi jogi szabályok által meghatározott tényállási elemekhez igazodó tájékoztatással szemben további követelmény, hogy az ne csupán formálisan utaljon a jogszabályra, hanem a bizonyítandó tényeket a fél számára konkrét módon jelölje meg.

A Pp. 3. § (5) bekezdéséből és a Pp. 166. § (1) bekezdéséből következően a polgári perben a bíróság alakszerű bizonyításhoz, vagy meghatározott bizonyítási eszközök alkalmazásához nincs kötve, szabadon felhasználhat minden olyan bizonyítékot, mely a tényállás megállapítására alkalmas:

„Ha törvény másként nem rendelkezik, a bíróság a polgári perben alakszerű bizonyítási szabályokhoz, a bizonyítás meghatározott módjához vagy meghatározott bizonyítási eszközök alkalmazásához nincs kötve, szabadon felhasználhatja a felek előadásait, valamint felhasználhat minden egyéb bizonyítékot, amely a tényállás felderítésére alkalmas. E rendelkezések nem érintik a törvényes vélelmeket, ideértve azokat a jogszabályokat is, amelyek szerint valamely körülményt az ellenkező bizonyításáig valónak kell tekinteni.”³⁵

„Bizonyítási eszközök különösen a tanúvallomások, a szakértői vélemények, a szemlék, az okiratok és egyéb tárgyi bizonyítékok.”³⁶

Ugyanakkor a Pp. 3. § (3) bekezdése értelmében a peranyag szolgáltatása, a szükséges bizonyítékok

---

³⁵Pp. 3. § (5) bekezdése
³⁶Pp. 166. § (1) bekezdése

rendelkezésre bocsátása a felek kötelezettsége.

Jelentkezik azonban ez alól egy szűk körű kivétel: Nincs akadálya annak, hogy figyelembe vegyen köztudomású, valamint olyan tényeket, amelyekről hivatalos tudomása van (Pp. 163. § (3) bekezdése.), továbbá a szakértői bizonyítás szükségességéről a bíróság dönt. (Pp. 177. § (1) bekezdése):

„A bíróság az általa köztudomásúnak ismert tényeket valóban fogadhatja el. Ugyanez áll azokra a tényekre is, amelyekről a bíróságnak hivatalos tudomása van. Ezeket a tényeket a bíróság akkor is figyelembe veszi, ha azokat a felek nem hozták fel, köteles azonban a feleket e tényekre a tárgyaláson figyelmeztetni.”³⁷

„Ha a perben jelentős tény vagy egyéb körülmény megállapításához vagy megítéléséhez olyan különleges szakértelem szükséges, amellyel a bíróság nem rendelkezik, a bíróság szakértőt rendel ki. Rendszerint egy szakértőt kell alkalmazni, több szakértőt csak különböző szakkérdések felmerülése esetében lehet kirendelni.”³⁸

A bizonyítási eszközök körében a szakértői bizonyítást meghaladóan a bíróságnak a bizonyítás egyéb eszközeire általában csak a fél kérelmére kell kitérnie. Azokra a bíróságoknak csak abban az esetben célszerű utalnia, amelyekben megállapítható, hogy az adott bizonyítási eszköz (pl. okirat, tanú) igénybe vétele nélkül a fél nem tud eleget tenni az őt terhelő bizonyítási kötelezettségének. A jogi képviselő nélkül eljáró felet azonban tájékoztatni kell az adott esetben igénybe vehető bizonyítási eszközökről is.³⁹

A szakértői bizonyítás szükségességén túlmenően, a bizonyítás egyéb eszközeivel kapcsolatban, a bíróságot tehát nem terheli jogszabály által előírt tájékoztatási kötelezettség.

Ugyanakkor a törvény rendelkezéseire képest többletként nyújtott tájékoztatást a jogszabály nem tiltja, az legfeljebb az ellenérdekű fél elfogultsági kifogását válthatja ki.

---

³⁷Pp. 163. § (3) bekezdése

³⁸Pp. 177. § (1) bekezdése

³⁹ 1/2009. (VI.24.) PK vélemény a Polgári perrendtartás tájékoztatási kötelezettségre vonatkozó szabályainak alkalmazásával kapcsolatos egyes kérdésekről 7. pontja

Előfordulhat azonban, hogy a felek személyes meghallgatása alapján a konkrét ügynek olyan egyedi sajátosságai kerülnek felszínre, amelyek alapján felmerül a további tájékoztatás szükségessége. Ilyen helyzet állhat elő különösen akkor, ha a fél az adott bizonyítási eszköz nélkül nem képes eleget tenni a bizonyítási kötelezettségének.

2.2. Tartalmi és formai követelmények a Kúria Polgári Kollégiuma Joggyakorlat-Elemző csoportjának Összefoglaló véleménye tükrében⁴⁰

A Kúria Polgári Kollégiumának Joggyakorlat-Elemző Csoportja által 2013. decemberében készített összefoglaló vélemény a tájékoztatási kötelezettséggel összefüggésben egyik fontos követelményként fogalmazta meg, hogy a bíróságok részéről a bizonyítandó tényekre és a bizonyítási teherre vonatkozó tájékoztatásnak a konkrét jogvitára egyediesítve kell elhangoznia. Nem fogadható el az olyan tájékoztatás, amely csak általánosságban utal mindezekre, és a jogkövetkezményeket tartalmazó jogszabályokra is csupán általánosságban hivatkozik. A tájékoztatásnak figyelemmel kell lennie a felek közötti konkrét anyagi jogi jogviszonyra és az arra irányadó anyagi jogi szabályokra.

A Joggyakorlat-Elemző Csoport az összefoglaló véleményben azt is hangsúlyozta, hogy a megfelelő tájékoztatás előkérdése a felek kellő részletességgel történő szakszerű személyes meghallgatása. A felek személyes meghallgatásának lényeges eleme annak tisztázása, hogy az alperes a keresetet milyen ok miatt és mennyiben vitatja, illetőleg a keresetnek van-e olyan része, amelyet elismer. A kereset vitatott része erejéig a bizonyítás kötelezettsége mindenképp a felperest terheli. Gyakran az alperest tételes nyilatkozattételre kell felhívni arról, hogy a keresetet mennyiben és milyen ok miatt támadja, majd ehhez képest kell tájékoztatni a feleket a bizonyítandó tényekről és a bizonyítási teherről.

A Joggyakorlat-Elemző Csoport által vizsgálatra kiemelt határozatok között több olyan volt található, amely a bizonyítási teher téves telepítése miatt látta szükségesnek az elsőfokú eljárás

---

⁴⁰A Kúria Polgári Kollégiuma Joggyakorlat-Elemző Csoportjának Összefoglaló véleménye a perorvostati bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlatáról, <http://www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglvelemeny.pdf> (2017. 02.03.)

megismétlését. A bíróságnak a bizonyítási teher kérdésében elfoglalt téves jogi álláspontja szükségképpen maga után vonja, hogy a bizonyítási teherről tévesen tájékoztat, melynek következtében a felek nem kerülnek abba a helyzetbe, hogy perbeli kötelezettségeiket teljesíthessék.

Az összefoglaló vélemény a tájékoztatási kötelezettség módszertani kérdéseit is vizsgálta.

Az első tárgyalás előtt a bíróság a felekkel csak írásban érintkezik, ezért a szükséges tájékoztatásnak is ebben a formában kell megtörténnie.

Van, aki már a hiánypótlásra (illeték-kiegészítésre) felhívó végzésben is tájékoztat. Tipikusnak azonban az idéző végzésben való tájékoztatás mondható.

Hangsúlyozni kell azonban, hogy bár ezek mindegyike időben megelőzi az első tárgyalást, ennek ellenére egyik sem alkalmas az ott esedékes tájékoztatás helyettesítésére. Ennek oka, hogy a bíró a felek személyes meghallgatása alkalmával, a nekik feltett kérdések megválaszolása eredményeként ismeri meg azokat az adatokat és információkat, amelyek meghatározzák az őt terhelő tájékoztatási kötelezettség tartalmát.

A tájékoztatási kötelezettség teljesítése szempontjából az első tárgyalás a per kiemelkedően fontos szakasza. A Pp. 5. § (1) bekezdésére figyelemmel a bíróság ekkor szóban érintkezik a felekkel, így tájékoztatási kötelezettségének is szóban tesz eleget. Emiatt nagy jelentősége van a tárgyalási jegyzőkönyvnek. Ezzel kapcsolatban a Pp. 117. § (1) bekezdése előírja, hogy a polgári per tárgyalásáról jegyzőkönyvet kell készíteni. Abban pedig a Pp. 117. § (1) bekezdése, valamint (2) bekezdés e) pontja szerint fel kell tüntetni azokat az adatokat melyekből megállapítható, hogy a per lefolyása és a pervezetés a törvényben meghatározott követelményeknek megfelelt.

Ezért a tájékoztatási kötelezettség teljesítése szempontjából elengedhetetlen, hogy a jegyzőkönyv tükrözze a bizonyításra vonatkozó tájékoztatás pontos (konkrét) tartalmát, továbbá a bizonyítás bejelentésére való - határidőhöz kötött - felhívást, illetőleg annak elmulasztása jogkövetkezményeként a Pp. 141. § (6) bekezdésében foglalt szankció kilátásba helyezését.

Amennyiben ezek bármelyike hiányozna, az megakadályozza a Pp. 141. § (6) bekezdésében írt jogkövetkezmény jogszerű alkalmazását.

A bírói gyakorlat egységes abban, miszerint a Pp. 3. § (3) bekezdése nem értelmezhető úgy, hogy a bíróságnak a mérlegelési körébe tartozó bizonyítékok várható értékeléséről a feleknek előzetesen számot kellene adnia. Helyesnek mutatkozik azonban, ha a bíróság a tárgyalás berekesztése előtt, a bizonyítandó tény megjelölése mellett felhívja a bizonyítás terhét viselő felet annak bejelentésére, hogy arra vonatkozóan további bizonyítási indítványa van-e. Nemleges válasz esetén nincs akadálya annak, hogy döntését a rendelkezésre álló adatok alapján meghozhassa.

A bíróságnak a felperessel és az alperessel szemben fennálló tájékoztatási kötelezettsége nem feltétlenül egyidejűleg válik esedékessé.

A Kúria Polgári Kollégiuma Joggyakorlat-Elemző Csoportjának fentebb hivatkozott összefoglaló véleménye szerint a bíróságnak az alperest már az idézésben és az első tárgyaláson is el kell látni a védekezéséhez képest szükséges tájékoztatással. A per folyamán azonban - a felperes által felajánlott bizonyítás alakulásától függően - az alperes helyzetében is jelentős változások következhetnek be, amelyet a bíróság tájékoztatási kötelezettségének is követnie kell.

A Pp. 3. § (4) bekezdésében foglalt rendelkezések alapelvi jellegűek és a bizonyításra kötelezett fél mulasztása alapján alkalmazható szankciók kereteit jelölik ki, önmagukban azonban a bizonyítás mellőzésének szankcióját nem alapozzák meg. Ahhoz ugyanis szükséges a félnek a Pp. 141. § (2) bekezdése szerinti felhívása, majd annak megsértése esetén a Pp. 141. § (6) bekezdésében foglalt tényállási elemek megvalósulása. Ennek megállapítása során a bíróságnak kellő önmérséklettel, a bizonyításra kötelezett félnek és a per gyors befejezésének érdekeit összemérve kell eljárnia. A jelentéktelen, néhány napos mulasztás általában nem késlelteti olyan mértékben a per befejezését, hogy indokolttá válna a késedelem következményeinek levonása és nem szenved késedelmet a per befejezése akkor sem, ha egy folyamatban lévő másik eljárási cselekménnyel (például szakértői bizonyítással) párhuzamosan a késve előterjesztett bizonyítás még lefolytatható.⁴¹

---

⁴¹http://fovarosiitlotabla.birosag.hu/sites/fovarosiitlotabla.birosag.hu/files/field_attachment/2008_-

3. A tájékoztatási kötelezettség és a hatályon kívül helyezés összefüggései

A Pp. 235. § (1) bekezdésének előírása szerint a fél fellebbezésében új tényre, új bizonyítékra csak akkor hivatkozhat, ha az az első fokú határozat meghozatalát követően jutott a fellebbező fél tudomására, feltéve, ha annak figyelembe vétele számára kedvezőbb határozatot eredményezett volna.

Ha a fél a hiányzó tényállási elemek tekintetében az elsőfokú eljárásban nem terjesztett elő bizonyítási indítványt, azt a Pp. 235. § (1) bekezdésének tiltó rendelkezése miatt már a másodfokú eljárásban sem teheti meg. Ha a szükséges bizonyítási indítványt azért nem tette meg, mert azzal kapcsolatban *nem kapott* megfelelő tájékoztatást, akkor az elsőfokú bíróság ítélete a tájékoztatási kötelezettség megsértése, mint eljárási szabálysértés miatt lesz jogszabálysértő. Ha a fél a hiányzó tényekre vonatkozó bizonyítási indítványát megtette, de a bíróság azt nem folytatta le, azt ugyancsak eljárási szabálysértésként kell elbírálni. Ezért az ilyen esetekben alkalmazott hatályon kívül helyezés közvetlen jogi alapja nem a Pp. 252. § (3) bekezdése, hanem a Pp. 252. § (2) bekezdése, mint a tájékoztatási kötelezettségre vonatkozó lényeges eljárási szabály megsértése lesz. Ha a fél az elsőfokú eljárásban, megfelelő tájékoztatás ellenére nem terjesztett elő bizonyítási indítványt, azt a Pp. 141. § (6) bekezdésére figyelemmel a per későbbi szakaszában már nem pótolhatja.⁴²

Az ítélet hatályon kívül helyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 1/2014. (VI. 30.) PK. vélemény többek között a tájékoztatási kötelezettség megsértése miatti jogkövetkezmények levonására vonatkozó iránymutatásokat tartalmazza.

A Pk. vélemény 5. pontjában foglaltak szerint a Pp. 3. § (3) bekezdés szerinti tájékoztatási kötelezettség megsértése önmagában nem szolgálhat alapul a hatályon kívül helyezésre; ezt csak a konkrét eljárásjogi szabályok sérelme alapozhatja meg. Ennek indoka abban keresendő, hogy a polgári eljárás elvei - így a tájékoztatási kötelezettség is - általános elvi tételek, így megsértésük is

---

[a bizonyításra vonatkozó tájékoztatási kötelezettség a polgári perben.pdf](#) (2017. február 10.)
42A Kúria Polgári Kollégiuma Joggyakorlat-Elemző Csoportjának Összefoglaló véleménye a perorvoslati bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlatáról, <http://www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglvelemeny.pdf> (2017. 02.03.)

csak közvetett módon, a részletszabályok megsértésén keresztül valósulhat meg. Ezért önmagában a Pp. 3. § (3) bekezdésében írt szabályok megsértése a hatályon kívül helyezés alapja nem lehet.

A hivatkozott Pk. vélemény 6. pontja kimondja, hogy a tájékoztatási kötelezettség megsértése esetén - a hatályon kívül helyezés alkalmazásáról való döntést megelőzően - a másodfokú bíróságnak törvényben előírt kötelezettsége, hogy a hiányzó tájékoztatást az arra jogosultnak megadja, majd azzal kapcsolatban nyilatkozattételre hívja őt fel.

Amennyiben a másodfokú eljárásban ismertté válik, hogy a fél a szükséges bizonyítási indítványt nem terjeszti elő, vagy a bizonyítás költségeinek előlegezésére nem hajlandó, szükségtelen az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezése és a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet - a rendelkezésére álló adatok alapján - érdemben bírálja felül. Ezzel elkerülhető, hogy a fél együttműködésének a hiánya csak a megismételt eljárásban váljon ismertté.⁴³

IV. Összegzés

Munkámban igyekeztem a bíróságot terhelő tájékoztatási kötelezettség, mint a polgári eljárás egyik legfontosabb alapelve szabályozásának alakulását a Plósz-féle kódextől egészen a jelenleg hatályos rendelkezések kialakulásáig bemutatni. E körben kitértem arra is, hogy miként hatott a szocialista tárgyalási elv a tájékoztatási kötelezettség érvényesülésére, majd hogyan változott a szabályozás a szocialista szemlélet Pp.-ből történő kiiktatását követően.

Törekedtem nagy hangsúlyt fektetni a tájékoztatási kötelezettséggel összefüggő hatályos eljárásjogi rendelkezések gyakorlati kérdéseire, kitérve röviden a tájékoztatási kötelezettség megsértése okán történő hatályon kívül helyezés problematikájára.

Bízom benne, hogy tanulmányommal sikerült szemléltetnem, hogy milyen összetett feladat és egyben hatalmas felelősség is ezen elv maradéktalan érvényre juttatása a bíróság számára.

---

43 1/2014. (VI. 30.) PK vélemény az ítélet hatályon kívül helyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről, 6. ponthoz fűzött magyarázó szöveg

Felhasznált irodalomjegyzék:

- Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog. Budapest, Osiris Kiadó, 2013.
- A Pécsi Ítéltábla Polgári Kollégiuma: A Polgári perrendtartás tájékoztatási kötelezettségre vonatkozó szabályainak gyakorlati érvényesülése, http://www.pecsiitelotabla.hu/docs/szakmai/polgari/2008_evi_polg_koll_anyag_20081010.pdf (2017. 02.03.)
- A Kúria Polgári Kollégiuma Joggyakorlat-Elemző Csoportjának Összefoglaló véleménye a perorvoslati bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlatáról, <http://www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglvelemen.pdf> (2017. 02.03)
- http://fovarosiitelotabla.birosag.hu/sites/fovarosiitelotabla.birosag.hu/files/field_attachment/2008_-_a_bizonyitasra_vonatkozó_tajekoztatasi_kotelezettseg_a_polgari_perben.pdf (2017.02.10.)

Felhasznált jogszabályok jegyzéke:

- 1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról
- 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról (Pp.)
- 1972. évi 26. törvényerejű rendelet a Polgári perrendtartás módosításáról
- 1995. évi LX. törvény a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosításáról (VI. Ppn.)
- 1999. évi CX. törvény az Országos Ítéltábla székhelyének és illetékességi területének megállapításáról, valamint az igazságszolgáltatás működését érintő egyes törvények módosításáról (VIII. Ppn.)
- 1957. évi VIII. törvény a polgári perrendtartás egyes rendelkezéseinek módosításáról
- 2007. évi CLI. törvény a jogi segítségnyújtással kapcsolatos egyes törvények módosításáról
- 2013. évi CCLII. törvény egyes törvényeknek az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével összefüggő módosításáról

Bírósági gyakorlat:

- 1/2009.(VI.24.) PK vélemény a Polgári perrendtartás tájékoztatási kötelezettségre vonatkozó szabályainak alkalmazásával kapcsolatos egyes kérdésekről
- 1/2014. (VI. 30.) PK vélemény az ítélet hatályon kívül helyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről
- A polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikkhez fűzött miniszteri indokolás
- Az 1995. évi LX. törvényhez fűzött miniszteri indokolás
- BH 2004/431.
- BH 2005/74.